మహాపురుష లక్షణం

ద్విభాష్యం రాజేశ్వరరావు

"మన ఎదురుగా కొత్తగా కట్టిన ఇంట్లో 'ఆర్. టి. వొ.' ఆఫీసు పెట్టేరు. ఇంక మీరు స్కూటరు టేక్సు కట్టడానికి ఎక్కడికో దూరంగా వెళ్ళాల్సిన అవుసరంలేదు. ఎదురింటిని ఆఫీసుకోసం పదిహేను సంవత్సరాలు 'లీజు' తీసుకున్నారట !" అంది మా ఆవిడ నాకు మజ్జిగ వడ్డిస్తూ.

"పిల్లల్ని మాత్రం జాగ్రత్తగా చూసుకో! 'ఆర్.టి.వో'. ఆఫీసు అనగానే రోజూ బోలెడు కార్లు, స్కూటర్లు, లారీలు ఇట్టే వస్తూ వుంటాయి. రోడ్డు మహా రద్దిగా తయారవుతుంది. మన పిల్లలు ఇంట్లోంచి రోడ్డుమీదకు రాకెట్‌లా దూసుకుపోతూ వుంటారు. వాళ్ళని ఓ కంట కనిపెట్టి వుండకపోతే ఏ లారీక్రిందో పడతారు" అన్నాను చేతులు కడుక్కొని ఆదరా బాదరాగా ఆఫీసుకు తయారవుతూ. ఆ హెచ్చరికతో 'ఆర్. టి. వో' ఆఫీసు గురించి పూర్తి జాగ్రత్త తీసుకున్నానని పొరపడ్డాను నేను!

అక్కడితో ఆ సమస్య తీరిపోయిందనుకున్నాను!

కాని, నిజానికి కథ అక్కడే ఆరంభమయింది !!

* * *

ఆ మరుసటి మధ్యాహ్నం లంచ్ సమయంలో 'అర్జెంటు స్టేట్‌మెంట్లు' టైపు చేస్తూ వుంటే లక్ష్మణమూర్తి వచ్చాడు! వాడు మా సెక్షన్‌లోనే సీనియర్ క్లార్కు! మేమందరం ముద్దుగా వాణ్ణి జిడ్డు లక్ష్మణమూర్తి అని పిల్చుకుంటాం! "బ్రదర్! నేను పాత పోస్టాఫీసు దగ్గిర వుంటున్నాను. నీకు తెలుసుకదా!" అంటూ ఆగేడు. తర్వాత గొంతుక సవరించుకున్నాడు. కుర్చీ నా టేబిలుదగ్గిరగా లాక్కుని అందులో కూలబడ్డాడు. నుదిటిమీద పడుతున్న ముంగురులని సినీమా హీరోలా సర్దుకున్నాడు. జేబులోంచి సిగరెట్టు తీసి దాన్ని అగ్గిపెట్టెమీద దట్టించటాన్కి మెల్లిగా కొట్టి తర్వాత వెలిగించేడు.

విలాసంగా పొగ వదుల్తూ మళ్ళీ అడిగేడు "నేను పాత పోస్టాఫీసు దగ్గిర వుంటున్నాను తెలుసుకదా ?"

రవంత చికాకు కల్గినా అది మొహంలో కనబడనీయకుండా "ఎందుకు తెలీదూ ?" అంటూ ఎదురు ప్రశ్న వేశాను.

"పాత పోస్టాఫీసు నుండి మధురానగర్‌కి—అంటే మీ ఇంటికి దూరమెంత ?" అని మళ్ళీ ప్రశ్నించాడు. ఉపోద్ఘాతంతో ఎదుటి మనిషిని తినేస్తాడు! అసలు సంగతి చెప్పడు !

"సుమారు నాలుగు కిలోమీటర్లు వుండొచ్చు!" అన్నాను నా చికాకు అణిచి పెట్టుకుంటూ.

"అంటే మీ యింటికి రావాలంటే ఎన్ని సిటీబస్సులు మారాలి ?"

"మునుపటి రోజుల్లో అయితే ఒకటే ! ఇపుడు 'నోడల్ సర్వీసు' వచ్చింది కదా ! ప్రక్క స్టాపుకు వెళ్లాలంటే 'ఆర్. టి. సి. కాంప్లెక్స్' వెళ్ళి మళ్ళీ పక్క స్టాపుకు రావాలి ! అంటే కనీసం రెండు బస్సులు మారాలి !" అన్నాను టైపింగు ఆపేస్తూ. ఇంకెలాగూ నా పని తెమలదు ! కనీసం వాడిపని అయినా తెమిల్చి పంపితే ధన్యుడనవుతాను !

"ప్రక్క స్టాపుకు వెళ్ళాలంటేనే రెండు బస్సులు మారాలంటే మీ ఇంటికి రావాలంటే కనీసం మూడు బస్సులు మారాలి! అంటే అధమపక్షం మూడు ముప్ఫయిలు తొంభయి పైసలు! రానూపోనూ రూపాయి ఎనభై పైసలు! అదీకాక ఒక్కొక్క బస్సు కోసం అధమం ఒక జీవిత కాలం నిరీక్షించాలి! అంటే మీ ఇంటికి రావటానికి మూడు జీవిత కాలాలు పడుతుంది! కానీ, ఈ జీవిత కాలంలో అర్జంటుగా నేను నిర్వహించవలసిన బాధ్యత ఒకటుంది! అది నా 'డ్రైవింగ్ లైసెన్సు'కు ఫోటోలు అంటించి 'ఆర్. టి. వో' ఆఫీసులో సంతకాలు పెట్టించటం! ఈ మధ్య కొత్తగా రూలు వచ్చింది కదా! లైసెన్సు దగ్గరలేకుండా కనీసం 'మోపెడ్' తొక్కినాసరే, వాళ్లు పట్టుకున్నారంటే తడిసి మోపెడు అయిపోతుంది మనకి! అందుకని నువ్వు నాకీ సహాయం చేయాలి! ఇవిగో ఫోటోలు! 'ఇది నా డ్రైవింగ్ లైసెన్సు.' ఈ పని చేయించావంటే నీ ఋణం మరో విధంగా తీర్చుకుంటాను!" అన్నాడు.

ఏ మాత్రం ఆలస్యం చేయకుండా వాడి నుండి ఫోటోలు, కాగితం లాక్కొని డ్రాయరులో పడేశాను.

"ఈ మాత్రానికేనా ? తప్పకుండా చేయిస్తాను!" అంటూ అతడివేపు 'ఇక నువ్వు వెళ్ళొచ్చు!' అన్నట్లు చూసేను.

వాడు వెళ్ళిన రెండు నిమిషాలు తిరక్కుండానే బైరాగి మూర్తి వచ్చాడు! వాడు లాబరెటరీలో టెక్నికల్ అసిస్టెంటుగా పని చేస్తున్నాడు. లాబరెటరీ కూడా మా ఆఫీసు బిల్డింగులోనే ఒక వైపుకు వుండటం వల్ల సాధ్యమయినంతవరకూ 'ఎక్కవుంట్సు సెక్షను'లోనే తిరుగుతూ వుంటాడు వాడు! 'కార్మికులకి కొత్తగా అప్పులిచ్చే పథకాలు ఏవైనా వచ్చాయా?' అంటూ నిరంతరం అన్వేషిస్తూ వుంటాడు.

"అమ్మయ్యా! లంచ్ సమయంకదా, ఎటయినా వెళ్లిపోయావేమోననుకున్నాను!" అంటూ కుర్చీలో సెటిలయిపోయాడు.

"ఏమిటి కథ ?" అన్నాను.

"ఈవేళ ఉదయం సౌజన్యంగారు మా ఇంటికి వచ్చేరు" అన్నాడు.

"సౌజన్యంగారు ఎవరు ?" అన్నాను.

నా తెలియని తనానికి సిగ్గుపడుతున్నట్లు తల ఆడించి తర్వాత ఫెళ్లున నవ్వేడు బైరాగిమూర్తి.

"సౌజన్యంగారు తెలీదూ ? నువ్వు ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో వుంటున్నావా ? అండమాన్ నికోబారు దీవుల్లో వుంటున్నావా ?" అంటూ ఎదురు ప్రశ్న వేశాడు.

తెల్లబోయినట్లు కాసేపు మౌనంగా వుండిపోయాను.

"సౌజన్యంగారు ఇంతకుముందు ప్రభుత్వంలో సెక్రెటరీగా పని చేశారు. ఈ మధ్యనే కొత్త ప్రభుత్వం వచ్చాక రాజీనామా చేసి ఈ వూరు వచ్చి 'పండరీపురం'లో ఇల్లు కట్టుకుని సెటిల్ అయిపోయారు. మా ఇంటి ఎడంప్రక్క ఇల్లే ఆయనది! కుడిప్రక్క ఇల్లు తెలుసుకదా, మాజీ రాష్ట్రపతిగారి అల్లుడు తమ్ముడిది! అంటే వీరేశ్వరప్రసాద్‌గారన్నమాట! మా ఎదురిల్లు మాజీ పాడి పరిశ్రమ శాఖా మంత్రిగారిది! ఏవో గొడవలొస్తే అప్పట్లో రాజీనామా చేసేరులే! ఆయన ఇంట్లో స్విమ్మింగ్‌పూల్ కూడా వుంది! కాస్త అవతలికి వెళ్తే రంజిత్ గారిల్లు! ఆయన దుబాయ్‌లో ఇంజనీరుగా వుంటున్నారు. నెలకి ముప్ఫయివేలు

జీతం ! ఆయన ఇంటి కిచెన్‌లో పెట్టిన పాగ గొట్టం అమెరికాలో వెయ్యి డాలర్లు పెట్టి కొన్నారట ! నేలమీద పరిచిన రాళ్ళ బేతంచెర్ల నుండి షబుల్ పాలిష్ పెట్టి తెప్పించారు. కాస్త సముద్రం వేపుకు వెళ్తే మన రాజాగారిల్లు ! చాలా మంచివాడు ! నేను ఇల్లు కడుతూ వుంటే నాకు సి మెం ట్ కు సహాయం చేశాడు ! వీళ్ళందరూ మనకి స్నేహితులయిపోయారు ! ఇంతమంది స్నేహితులయిపోవటం వల్ల మనకి 'ఆబ్లిగేషన్స్' తప్పటంలేదు ! ఇంతకీ నేను ఏదో చెప్పబోయి బోలెడు కథ చెప్పేశాను ! నేను ఎవరి గురించి మాట్లాడుతున్నానో జ్ఞాపకం వుందా ?'' అంటూ ఆగేడు.

నాకు అప్పటికే కుర్చీలో చిన్న కునుకు పడుతోంది ! వాడి ఆఖరు ప్రశ్నతో తెలివి వచ్చింది.

ఆర్జెంటు పేపర్లు టైపు చేయటం అవలేదు, అది అయితేగాని భోజనానికి వెళ్లటం కుదరదు ! ఆకలి, నీరసం అన్నీ ముంచుకొస్తు న్నాయి !

బైరాగిమూర్తి వదిలిపెట్టేలా లేడు !

''నువ్వు పాంచజన్యంగారి గురించి మాట్లాడి నట్లు జ్ఞాపకం ...'' అంటూ ఆవులించి చిటికెలు వేసుకున్నాను.

''మధ్యాహ్నం పూట ఆవులింతలేమిట్రా ? అదీ ఆఫీసులోనా ? అంటే నీ ఆరోగ్యంలో ఏదో లోపం వుందన్నమాట! మధ్యాహ్నం ఆవులించటం చాలా చెడ్డ లక్షణమని నిన్న సాయంకాలం మాలతీ కేస్కర్ చెప్పింది ... మాలతీ కేస్కర్ తెలుసుకదా ?''

''తెలీదు !''

మళ్ళీ పెళ్ళున నవ్వేడు బైరాగిమూర్తి !

''మాలతీ కేస్కర్ వుమెన్స్ కాలేజీలో కరాటే ఫైటింగ్ నేర్పుతుంది ! ఫల్గుణా కేస్కర్ కూతురు ! ఆయనకి ఊరు చివర పెద్ద బిస్కెట్ల కంపెనీ వుంది ! యు. పి.లో ఒక పేపరు మిల్లులో బోలెడు షేర్లు వున్నాయి !

నేనూ, మాలతీ కేస్కర్ కలిసి రోజూ మార్నింగ్ వాక్‌కి వెళ్తూవుంటాం ! మా ఆవిడ పర్మిషన్ ఇచ్చిందిలే ! ... అవును ! మీ అబ్బాయికి ఇంటర్మీడియట్‌లో సీటు దొరికిందా ?'' అన్నాడు.

''ఇంతవరకూ దొరకలేదు ! అన్ని కాలేజీలకూ అప్లికేషన్లు పెట్టాను ! నువ్వు కాస్త సహాయం చెయ్యరాదూ ?'' అన్నాను.

''నువ్వేం భయపడకు ! మీ అబ్బాయికి సీటు ఖాయం !'' అన్నాడు.

నా చెవులను నేనే నమ్మలేకపోయాను !

''నీకు చాలా ఋణపడి వుంటాను !'' అన్నా.

''శివనారాయణమూర్తిగార్కి చెప్తానులే ! ఇంతకీ శివనారాయణమూర్తిగారంటే ఎవరను కున్నావ్ ?'' అన్నాడు.

తెలియనట్లు మొహం పెట్టేను.

నా అజ్ఞానానికి మళ్ళీ పెళ్ళున నవ్వేడు బైరాగిమూర్తి.

''ఒక ప్రముఖ కాలేజీకి సెక్రేటరీ ! రాజు తల్చుకుంటే దెబ్బలకు కొదవా ? ఆయన తల్చుకుంటే కాలేజీలో సీటు తక్షణం ఇప్పించగలడు ! ఆయన మా 'పండరీపురం లేఅవుట్'లోనే ఇల్లు కట్టుకున్నారు ! నీకు భాగ్యరాజా తెలుసుకదా ? వాళ్ళింటి ప్రక్కదే శివనారాయణమూర్తి గారిల్లు !'' అన్నాడు.

మళ్ళీ దొరకిపోయాను !

''భాగ్యరాజా ఎవరు ?'' అన్నాను.

ఈసారి వాడు నవ్వలేదు ! నా వంక అడివి మనిషివేపు చూసినట్లు చూశాడు.

''నీకు శ్రీ ఎన్టీరామారావు తెలుసునా ?'' అన్నాడు.

సిగ్గుతో ''ఎందుకు తెలీదూ ?'' అన్నాను.

''హైదరాబాద్‌కు ఎన్టీ రామారావు ఎలాగో, మన విశాఖపట్నానికి భాగ్యరాజా అలాగ ! ఆయనకి పొజిషన్ వుంది, ఈయనకి పొజిషన్ లేదు, అంతే తేడా ! ఈయనకి ఈ వూళ్ళో అపోజిషన్ కూడా లేదు, అదీ సంగతి ! నువ్వీ విశాఖపట్నంలో బ్రతకటానికి పనికిరావు !'' అన్నాడు.

భాగ్యరాజాను గురించి కనీసం ఇంతవరకూ నేను విననందుకు సిగ్గుపడ్డాను.

''ఇంతకీ నేను ఎవరి గురించి చెప్తున్నానూ ?...''

''పాంచజన్యంగారి గురించి...'' అన్నాను.

''పాంచజన్యంగారు కాదు, సౌజన్యంగారు... ఆయన ఉదయం స్వయంగా మా ఇంటికి వచ్చేరు. వచ్చి ఓ చిన్న సహాయం చెయ్యమన్నారు. ఆయన లైసెన్సుకి ఫోటోలు అతికించి ఆఫీసులో సంతకాలు చేయించాలిట ! చేస్తానని మాట ఇచ్చి అవి తీసుకున్నాను. ఆయన పెద్దవాడు కదా ! మనం సహాయం చేస్తే పుణ్యం, పురుషార్థం దక్కుతాయి. ఎలాగూ ఆ ఆఫీసు మీ ఇంటిముందే కదా, నీకిచ్చిపోదామని వచ్చేను ! ఈ పని చేయించి రేపు సాయంకాలం మీ అబ్బాయిని తీసుకురా, శివనారాయణమూర్తిగార్కి పరిచయం చేస్తాను...'' అని రెండు క్షణాలాగి ''రేపు వద్దులే ! ఎల్లుండి సాయంకాలం రా !'' అన్నాడు.

''అలాగే ! ఆ కాగితాలు ఇవ్వు !'' అంటూ బైరాగిమూర్తి దగ్గిరనుండి సౌజన్యంగారి లైసెన్సు కాగితం, ఫోటోలు తీసుకున్నాను.

జగ్గయ్యపేట విశ్వప్రేమసమాజ నాట్యమండలివారు ఇటీవల ''మాయాబజార్'' నాటకమును ఉచిత ప్రదర్శన యిచ్చిన సందర్భంలో వృద్ధ కళాకారులను సన్మానించారు. కె. చెన్నకేశవరావు (స్టేజి డైరెక్టరు), ఎ. కాంతారావు, ఎం. గోపాలం, ఎం. సైదేశ్వరరావు, ఎం. పాండురంగారావు, ఎస్. ఎల్. ఎన్. ఆచారిగార్లని చిత్రంలో చూడవచ్చు.

''రేపు సాయంకాలం నిన్ను ఎందుకు రావద్దన్నానో తెలుసా ?'' అంటూ అడిగేడు.

''తెలీదు !''

''రేపు సాయంకాలం భాస్కర మహాదేవ్ వాళ్ళింటికి 'టీ'కి పిల్చేరు ! అక్కడికి వెళ్ళాలి ! మా పండరీ పురంలోనే సముద్రపొడ్డు ఇల్లు వాళ్ళది ! మహాదేవ్ తెలుసుకదా ?'' అన్నాడు.

తెలియదనబోయి నాలిక కరుచుకుని ఊరుకున్నాను.

''మహాదేవ్ స్టీలుప్లాంటులో కంట్రాక్టరు ! లక్షలకొద్దీ వ్యాపారం ! ఈ వూళ్ళో నాలుగు ఐస్ మిల్లులు వున్నాయి ! వాళ్ళ వూర్లో ఆరు రైసుమిల్లులున్నాయి... మా ఆవిడకీ వాళ్ళావిడకీ మంచి దోస్తీ ! నాకు ఎప్పుడయినా అర్జెంటుగా ఫోన్ చేయాలంటే వాళ్ళింటికి చెయ్ ! నెంబరిస్తాను ! వెంటనే కబురుపెడతారు!'' అన్నాడు.

''అయితే నీకు పెద్ద పెద్ద వాళ్ళందరూ మిత్రులయిపోయారన్న మాట !'' అంటూ వాడిచ్చిన కాగితాలు జాగ్రత్త చేశాను.

బైరాగి మూర్తి కుర్చీలోంచి లేస్తూ ''ఈవేళ తిథి ఏమిటి ?'' అన్నాడు సీరియస్‌గా.

''ద్వాదశి'' అన్నాను ఎందుకు అడిగాడో అర్థంకాక చూస్తూ.

''ఈ వేళ ద్వాదశి... అంటే రేపు త్రయోదశి... ఎల్లుండి చతుర్దశి... తర్వాత పౌర్ణమి !...'' అని గొణుక్కుంటూ వెళ్ళిపోయాడు. వాడు వెళ్ళినవంకే తేరిపారచూస్తూ వుండిపోయాను. అంతలోనే నాయుడు హడావుడిగావచ్చి ''పున్నమినాగు వెళ్ళిపోయాడా ?'' అన్నాడు.

అర్థంకానట్లు నాయుడువంక చూశాడు.

''వాడే బైరాగిమూర్తి ! వాడు బీచ్ దగ్గరలో ఇల్లు కట్టుకోవటం కాదుకాని పున్నమి ముందు మూడు రోజులు, తర్వాత మూడు రోజులు సాయంకాలంనుంచీ రాత్రివరకూ బీచ్‌లో ఇసకలో పడి దొర్లుతున్నాడు. 'పండరీపురం లేఅవుట్'లో పెద్దవాళ్ళమధ్య వీడిల్లు కట్టేడు కదా, అప్పటినుండీ వీడి ధోరణి మారిపోయింది'' అన్నాడు నాయుడు.

''అవును మరి ! విశాఖపట్నంలో 'పండరీపురం లేఅవుట్' అంటే బొంబాయిలో 'జుహూ బీచ్' 'ఏరియా'లాంటిదన్నమాట ! విశాఖపట్నానికి అదొక 'స్టేటస్ సింబల్ !' ఇంత సుందరమైన సముద్రపొడ్డు, అందులోనూ పండరీపురంలాంటి కోలనీ; మరి ఆసియాలో ఎక్కడా కన్పించదని ప్రఖ్యాత సినీదర్శకుడు భానుచందర్ 'కాకమ్మకథ' సినీమా షూటింగ్ సందర్భంలో అన్నాడట ! ఆ మాటకూడా బైరాగిమూర్తే చెప్పేడు !'' అన్నాను.

''అదిగో నా డ్రైవింగ్ లైసెన్సు, ఇవిగో ఫోటోలు. ఇవి ఆర్. టి. వో. ఆఫీసులో ఇచ్చి సంతకాలు చేయించిపెట్టు !'' అంటూ చనువుగా

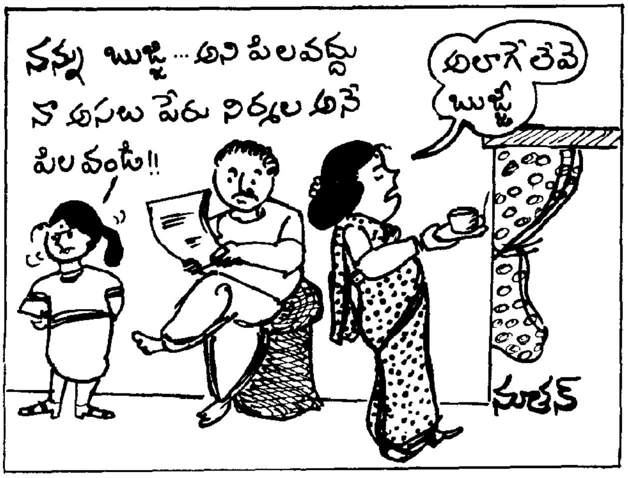

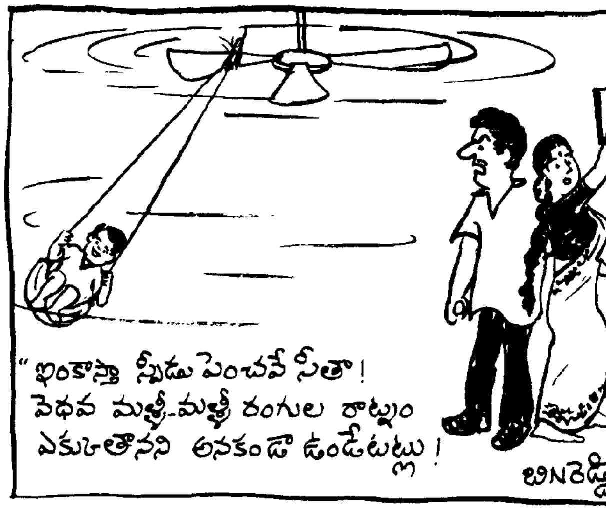

ఓ కవరు నా దగ్గిర పడేసి" బైరాగిమూర్తితో పనుంది! మళ్ళీ వస్తాను!' అంటూ వెళ్ళిపోయాడు నాయుడు.

ఈ మధ్య బైరాగిమూర్తి పేరు అందరి నోళ్ళలోనూ ఆడుతోంది!

ఎప్పుడో పది సంవత్సరాల క్రితం 'వుడా'కి ఎప్లయి చేస్తే వాళ్ళు బైరాగిమూర్తికి 'పండరీపురం లేఅవుట్'లో స్థలం కేటాయించేరు. ఆ స్థలంలో కంపెనీవాళ్ళు ఇచ్చిన అప్పుతో ఓ ఇల్లు కట్టేడు. అందినచోటల్లా అప్పుచేసి మొత్తానికి ఇల్లు పూర్తయిందనిపించేడు. నాడా దొరికింది కదా అని గుర్రాన్ని కొన్నట్లయింది వాడి పరిస్థితి! చుట్టూ కోలనీలో పెద్ద పెద్ద భవనాలు లేస్తూంటే నాటితోబాటు పరుగుపెట్టడంతో కాస్త ఇరుకున పడ్డాడు! అయితే ఆ ఇంటితో వాడి స్టేటస్ పెరిగిపోయింది! – కాదు! వాడే పెంచేసుకున్నాడు. సెక్రెటరీలు, ప్రొఫెసర్లు, బడా కాంట్రాక్టర్లు, మాజీ మంత్రులు, స్పెషలిస్టులు; వీళ్ళుతప్ప మామూలు మనుషుల్ని రిఫర్ చెయ్యటం మానేశాడు. వాడు చేస్తున్నది 'టెక్నికల్ అసిస్టెంటు' ఉద్యోగమయినా మాటలు మాత్రం 'అసిస్టెంటు డైరెక్టరు' లెవల్లో వుంటున్నాయి.

సరే! ఈ ఆర్టీవో ఆఫీసు మా ఎదురింటిలోకి రావటం వల్ల చిన్నరకం కష్టాలు ప్రారంభమవుతున్నాయని మెల్లిగా తెలియవచ్చింది!

లైసెన్సులు, ఫొటోలు అన్నీ కలిసి ఒక కవరులో సర్ది నా బ్యాగులో పడేసుకున్నాను.

ఆ సాయంకాలం ఇంటికి బయలుదేరటానికి ఇంకా పదినిమిషాలు సమయం వుందనగా, మా బాస్‌రూం నుంచి పిలుపు వచ్చింది.

హడావుడిగా వెళ్ళేను!

"కూర్చోవోయ్!" అన్నారు.

ఉద్యోగంలో అడుగుపెట్టేక మా బాస్ కూర్చోమని నాకు చెప్పటం ఇదే ప్రథమం! ఉబ్బితబ్బిబ్బయ్యాను!

"ఫర్వాలేదు! సార్!" అంటూ నిలబడే వుండిపోయాను.

"కూర్చో!" అన్నారు మళ్ళి.

ఇంక తప్పదని, కుర్చీ కందిపోతుందన్నట్లు కూర్చున్నాను.

"ఆర్. టి. వో. ఆఫీసు మీ ఎదురింట్లోకి మార్చారుటకదా!" అన్నారు.

ఆహా! ఏమి నా భాగ్యము? ఆర్.టి.వో. ఆఫీసు మా ఎదురింట్లోకి మార్చినందుకు మొట్టమొదటిసారిగా సంతోషించాను!

"అవునుసార్!"

"నువ్వు నాకు సహాయం చెయ్యాలోయ్! ఇంతకీ ఆ ఆఫీసులో నీకు ఎవరయినా తెల్సునా?"

"అబ్బే ... తెలియకపోవటమేమిటిసార్! బ్రేక్ ఇనస్పెక్టర్లు మనకి ఫ్రెండ్స్! కొత్త ఆర్. టి. వో. గారు మా వేలు విడిచిన మేనమామకి తోడల్లుడే!" అంటూ అర్జెంటుగా అబద్ధాలు ఆడేశాను.

మా బాస్ నా వంక క్షణంసేపు అదోలా చూశారు

"కొత్తగా వచ్చిన ఆర్టీవోగారు నాయుడు గారుకదా ... నువ్వేమో ... " గొంతులో వెలక్కాయ పడినట్లయింది! అబద్ధాలు కూడా ఎన్ని ఆపదలు తెచ్చిపెడతాయో అవగతమయింది! రోటిలో తలదూర్చి రోకటిపోటునకు వెరవదీరునా?

అర్జెంటుగా మరో అబద్ధం 'ఫేబ్రికేట్' చేశాను.

"మా మేనమామది ఇంటర్‌కేస్ట్ మేరేజీ లెండి!" అన్నాడు చిర్నవ్వుతో.

"ఐసీ! వెరీగుడ్! అయితే మీది చాలా 'ఫార్వర్డ్ ఫేమిలీ'అన్నమాట! నువ్వు ఎలాగయినా ఈ పనులు చేయించి పెట్టాలి! ఇది నాకారు 'సి' బుక్కు, ఏడాదికి టాక్సు కట్టాలి! ఇది మా అమ్మాయి 'లూనా' లైసెన్సు కాగితం! ఈ ఫొటోలు అతికించి సంతకాలు చేయించాలి! ఇది మా అబ్బాయి కారు లైసెన్సు! ఇదీ డిటోయే! మిగిలినవన్నీ మన డైరెక్టర్లవి! ఏ లైసెన్సుకి ఆ ఫోటోలు పెట్టి పిన్ను గుచ్చే వున్నాయి. ఇవన్నీ కాస్త తొందరగా చేయించాలి! టాక్సు కట్టటానికి ఇదిగో రెండు వందలకు డ్రాఫ్టు! మిగిలినవాటికి డబ్బులు అవసరం లేదు!" అంటూ కాగితాలు నా ముందరకు తోసి, రెండు వందల రూపాయల డ్రాఫ్టు కూడా అందించేరు.

"వస్తాను సార్! ఈ సాయంకాలం వెళ్లగానే మీ పని చేయిస్తాను!" అంటూ బయటకు వచ్చేను. మా బాస్‌కి సహాయం చేయగలిగే అవకాశం నాకు వచ్చినందుకు ఆకాశమంత ఎత్తుకు ఎదిగిపోయినట్లనిపించింది.

నా సీటు దగ్గర పేపర్లన్నీ సర్ది బీరువాకు తాళంవేసి వాచీ చూసుకున్నాను. కంపెనీ బస్సు బయలుదేరటానికి ఇంకా ఎనిమిది నిమషాలు మాత్రమే వ్యవధి వుంది. అది కాని తప్పిపోతే సిటీబస్సులో వెళ్లాల్సిందే! గబ గబా గదిలోంచి బయటకు వస్తుంటే వీరపాండ్య కట్టబ్రహ్మన్న అడ్డుపడ్డాడు!

వీరపాండ్య కట్టబ్రహ్మన్న అసలు పేరు వరదరాజు మొదలియార్! తమిళ సోదరుడు! మా కంపెనీ వార్షికోత్సవము సందర్భంగా కట్టబ్రహ్మన ఏకపాత్ర అభినయించటంవల్ల అతనికా పేరు స్థిరపడి పోయింది. అతడు మామూలుగా మాట్లాడలేదు! అన్నిటికీ శివాజీగణేశన్‌లా మొహం పెట్టి, పిడికిళ్ళు బిగించి, దవడ కండరాలు మెలిపెట్టినట్లు ఫీలింగ్ ఇచ్చి మాట్లాడతాడు. ఆ మధ్య అతనికి కూతురు పుట్టిందని చెప్పటానికి మా బాస్ రూంలోకి వెళ్లేడు! అయితే అతని వాలకం, నడకతీరు, పిడికిలి బిగింపులు, ఆవేశం ఇవన్నీ చూసి ఇంక్రిమెంటు ఆపినందుకు కోపంతో తనని కొట్టడానికి వచ్చేడేమోనని మా బాస్ భయపడిపోయి వాచ్‌మేన్‌ని పిలిచి నానా హంగామా చేసేడు! తర్వాత నిజం తెలిసి నవ్వుకోటం జరిగింది!!

"మూరిదీ..." అన్నాడు మొదలియార్!

"మూర్తీ!" అని పిలవటం సొంపు అది!

అతడికి తెలుగు అర్థం అవుతుంది! కాని

అతడు మాట్లాడితే మనకి అర్థం కాదు !

''ఒందు సహాయము దా... సేయవలె...'' అంటూ ఏదో చెప్పబోయాడు! నేను అర్జెంటుగా అడ్డుపడ్డాను,

''నువ్వు ఇంగ్లీసులోగాని, అరవంలోగాని చెప్పు ! తెలుగులో మాత్రం చెప్పకు !,' అవతల బస్సు వెళ్ళిపోతుంది !'' అన్నాను అసహనంగా.

ఇంగ్లీషులో అతని గొడవ అర్థమయి, అతడి దగ్గిర రెండు ఫొటోలు, ఒక లైసెన్సు కాగితం తీసుకునేసరికి నాకు అయిదు నిమిషాలు పట్టింది ! పరుగున వచ్చి కదుల్తున్న కంపెనీ బస్సెక్కి ఊపిరి పీల్చుకున్నాను.

* * *

ఇంట్లో ఆదరాబాదరాగా కాఫీ త్రాగేసి ఎదురుగావున్న ఆర్టీవో ఆఫీసుకు వెళ్ళేను! అక్కడ పరిచయమైన ముఖం ఒక్కటీ కనబడ లేదు ! ఎవరి హడావుడిలో వాళ్ళు వున్నారు. ఈ లైసెన్సుల గురించీ ఎవరిని అడగాలో కొంతసేపు అర్థం కాలేదు. ఒక మూల గదిలోకి వెళ్తే ఒకాయన తీరిగ్గా కూర్చుని సీలింగు ఫేను వంక చూస్తున్నాడు. ఆయన చుట్టూ లైసెన్సు కాగితాలు, ఫోటోలు గుట్టలు గుట్టలుగా పడి వున్నాయి. నా ఉనికిని సూచిస్తూ చిన్నగా దగ్గేను !

నా దగ్గును ఆయన పట్టించుకోలేదు!

''సార్ !'' అన్నాను.

''రేప్పొద్దున్న పదకొండు గంటలకు—'' అన్నాడాయన చూపు మరల్చకుండా.

నా వెనుక ఎవరయినా వున్నారేమోనని అనుమానంతో ఇటూ అటూ పరికించాను. ఆ గదిలో మరెవ్వరూ లేరు !

''లైసెన్సులకి ఫోటోలు అతికించి సంతకాలు చేయించాలి సార్ !'' అన్నాను.

''రేప్పొద్దున్న పదకొండు గంటలకు !'' అన్నాడు.

ఆయనకి చెముడేమోనని అనుమానం వచ్చింది.

''కారు టాక్సు కట్టాలి ! ఎక్కడో చెప్తారా ?'' అన్నాను గొంతు పెంచి.

''రేప్పొద్దున్న పదకొండు గంటలకి—!''

''అన్నీ రేప్పొద్దున్నే తీసుకుంటారా ?'' అతడు విసుక్కోవడం లేదుకనక మళ్ళీ అడిగేను.

''రేప్పొద్దున్న పదకొండు గంటలకి !'' ఫీలింగ్స్‌లో, గొంతులో మార్పులేకుండా అన్నాడు.

''దెన్ అయివిల్ కమ్ టుమారో మార్నింగ్ ! థేంక్యూ !'' అన్నాను.

''అయితే ఎల్లుండి పొద్దున్న పదకొండు గంటలకు !'' అన్నాడాయన.

''అదేమిటి సార్ ?'' అన్నాను ఆశ్చర్యంగా.

''ఇంగ్లీషులో మాట్లాడినా, ఇంగ్లీషులో అప్లికేషన్లు రాసినా ఎల్లుండి ఉదయం పదకొండు గంటలకి !... తెలుగులో అప్లికేషన్లయితే ముందు

మహాపురుష లక్షణం

పరిశీలించమని మాకు ఆదేశాలున్నాయి. తెలుగు అప్లికేషన్లు రేప్పొద్దున్న పదకొండు గంటలకు!'' అన్నాడు.

ఆయన నోట్లోంచి మరిన్ని కొత్తమాటలు వినగలగటం నాకు నూతనోత్తేజాన్నిచ్చింది.

''వస్తాను సార్ ! అన్నీ తెలుగులోనే రాస్తాను !'' అంటూ వచ్చేశాను.

* * *

మర్నాడు ఉదయం తొమ్మిది గంటలకు ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోయాను.

పది గంటలకు బాస్ రూంలోకి వెళ్ళేను.

''మూర్తీ ! మన పని ఎంతవరకూ వచ్చింది ?'' అన్నాడాయన నన్ను చూస్తూనే.

''సార్ ! ఉదయం పదకొండు గంటలకు సరిగ్గా రమ్మన్నారు. అందుకని రెండు గంటలు పర్మిషనిస్తే సిటీ బస్‌లో వెళ్ళివస్తాను !'' అంటూ నీళ్ళు నమిలేను.

''భలేవాడివే ! నా పనిమీద వెళ్తూవుంటే నిన్ను సిటీబస్సులో పంపిస్తానా ? బయట డ్రైవరు వుంటాడు. కారు తీసుకువెళ్ళు !'' అన్నాడాయన.

ఊహించని ఈ గౌరవానికి నాకు మతిపోయి నంత పనయింది !

నాకా క్షణంలో మా బాస్ దేవుడిలా కనుపించేడు.

''థేంక్యూ సార్ !'' అంటూ బయటకు వచ్చేను.

నాకు ఏనుగెక్కినంత సంబరంగా వుంది. ఈల వేసుకుంటూ గబగబా నా టేబిలుమీద కాగితాలు సర్దేసి బీరువా తాళం వేస్తున్నాను.

''ఏమిటి బ్రదర్ ! అన్నీ సర్దేస్తున్నావ్ ? కొంపదీసి ఆఫ్ డే లీవు పెట్టావా ?'' అన్నాడు ప్రక్క సీటులోని అనంతం !

''లేదు ! ఆర్టీవో ఆఫీసుకు వెళ్ళి బాస్ పని చక్కబెట్టుకురావాలి ! ఆయన కారు తీసికెళ్తున్నాను !'' అన్నాను గర్వం, గంభీరత మిళాయించిన స్వరంతో.

''ఆహా ! ఏం అదృష్టం? కార్లో వెళ్తున్నా వన్న మాట !''

''అవును !'' అన్నాను.

''ఇంతకీ ఎక్కడికి వెళ్తున్నావో చెప్పేవు కాదు !''

అనంతంతో వచ్చిన చిక్కే ఇది! ఒక వాక్యంలో రెండు పనులు చెప్తే ఒకటి మరిచి పోతాడు.

''ఆర్. టి. వో. ఆఫీసుకి...'' అన్నాను.

''ఆర్. టి. సి. కాంప్లెక్సుకా? ఎందుకు?''

మతిమరుపుతోబాటు సరిగా వినిపించుకోక పోవటం మరో దుర్లక్షణం వీడిలో !!

''నీతో ఇంకో అయిదు నిమిషాలు మాట్లాడితే నాకు ఉన్న మతికాస్తా పోయి ఆర్. ఎమ్. ఎస్. ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోతాను. అసలు పనికాస్తా మండిపోతుంది.'' అన్నాను చికాకుతో.

'' 'ఆర్.ఎమ్.ఎస్.'ఆఫీసుకు వెళ్తున్నావా? మరి, ఆ సంగతి చెప్పవేం ? ఈ ఉత్తరం 'క్యూ. ఎమ్. ఎస్.'లో పడెయ్ ! అర్జెంటుగా అహ్మదాబాద్ వెళ్ళాలి ఇది !'' అంటూ జేబు లోంచి ఒక కార్డు తీసి ఇచ్చేడు, ''దీన్ని 'క్యూ. ఎమ్. ఎస్.'లో పడెయ్యమని వారం దినాల్క్రితం మా ఆవిడ నా జేబులో పెట్టింది. రోజూ మరిచిపోతున్నాను !'' అన్నాడు మళ్ళీ.

''ఇలా ఇవ్వు !'' అంటూ విసుగ్గా వాడి దగ్గరనుండి కార్డు అందుకున్నాను.'' దారిలో పడేస్తానులే !'' అంటూ హామీ ఇచ్చేను.

''దారిలో పడెయ్యకు ! 'క్యూ.ఎమ్.ఎస్.' డబ్బాలో పడెయ్ !'' అంటూ తన జోక్‌కు తానే ముసిముసిగా నవ్వుకున్నాడు అనంతం !

''హు !'' అని విసవిసా నడిచి వచ్చే స్తూంటే ''బ్రదర్ ! ఇలారా ! మా తమ్ముడు అనకాపల్లినుండి నాకు రాసిన ఉత్తరం నీకు ఇచ్చేశాను ! అహ్మదాబాద్ ఉత్తరం ఇదిగో, నా జేబులోనే వుంది. దీన్ని తీసికెళ్ళు !'' అంటూ వేరే ఉత్తరం అందించాడు. అందిస్తూ ''సరిగ్గా చూసుకోవేం ?'' అని సణిగేడు ! ఉరుము తున్నట్లు అనంతం వంక చూసి బయటపడ్డాను.

* * *

'ఆర్టీవో' ఆఫీసు ఇంకా ఫర్లాంగుదూరంలో వుండగానే కారు ఎడంప్రక్కకు తీసి ఆపేశాడు డ్రైవరు !

''ఇంక ఎదరకివెళ్తే 'పార్కింగ్ స్పేస్' వుండదుసార్ !'' అన్నాడు.

కారుదిగి ఆఫీసువైపు నడిచాను.

ఆఫీసు ఎదర తీర్థ ప్రజలావున్నారు జనం ! ఆఫీసులోంచి బయటకు వచ్చిన క్యూ, రోడ్డు అంతా నిండిపోయి మా ఇంటి ప్రహరీలోకి వెళ్ళిపోయింది ! ముందుగా జనాన్ని తప్పించుకుని మా ఇంట్లోకి వెళ్లటానికి ప్రయత్నం చేశాను. కాని జనం వెనక్కి నెట్టేస్తున్నారు. మా ఇంట్లోకి వెళ్లటంకంటె 'ఆర్టీవో' ఆఫీసులోకి వెళ్ళటమే సులువుగా కనుపించింది !

''ఈ క్యూ అంతా ఎందుకు ?'' అని అడిగేను.

''ఫోటోలతో లైసెన్సులు 'రిన్యూ' చేయించుకోటానికి ! పదకొండు మంచి పన్నెండు గంటలవరకే తీసుకుంటారు! పన్నెండు దాటిపోతే మళ్లీ రేపు రావలసిందే !'' అన్నారు ఎవరో !

నా గుండెల్లో రాయిపడింది !

మెల్లిగా ఆఫీసు లోపలికి వెళ్ళి నిన్న 'రేప్పొద్దున్న పదకొండు గంటలకి' అంటూ అరిగిపోయిన గ్రామఫోను ప్లేటులా మాట్లాడిన ఆయన కన్పిస్తారేమోనని చూశాను !

ఆయన అదే సీటులో వున్నాడు ! చుట్టూ కొంచెం తేడాగాని నిన్నటి వాతావరణమేవుంది !

కాకపోతే మరిన్ని లైసెన్సులు, మరికొన్ని ఫోటోలు! అంతే! సంఖ్య పెరిగింది! ఆయన ఎటో చూస్తూ చూపుడు వేలుతో గారడీ చేస్తున్నట్లు ఇటూ అటూ ఆడిస్తున్నాడు. కొంతసేపు నేను ఆశ్చర్యంతో ఆయన చూపుడు వేలు వంకే చూస్తూ వుండిపోయాను.

ఆ చూపుడు వేలితో పెద్ద అట్టని, అయస్కాంతం ఇనుపముక్కని దగ్గరకు లాగినట్లు లాగేడు! మంచినీళ్ళ గ్లాసుని చూపుడు వేలుతో అమాంతం దగ్గిరకి తీసుకున్నాడు జేబులోని పెన్నుని చూపుడు వేలుతో బయటకులాగేశాడు!!

''సార్! మీకు మంత్రాలు . వచ్చునా ?'' అన్నాను ఆశ్చర్యంగా.

''కాదు. బంక!'' అన్నాడాయన నిర్లిప్తంగా.

''బంకా ?'' అన్నాను, నాకేం అర్థం కాలేదు.

''అవును! బంక!'' అన్నాడు మళ్ళీ.

''యూ మీన్ జిగురా ?'' అన్నాను.

''అవును! ముమ్మాటికీ అవును!'' అన్నాడాయన.

అర్థంకానట్లు ఆయన వంక చూశాను.

''ఈ లైసెన్సులమీద ఫొటోలు అంటించటాన్కి ఈ వేలితో బంక రాసిరాసి ఆఖరికి వేలు ఇలా అయిపోయింది. పదిహేనురోజులబట్టీ ఇదే పని చేస్తున్నా. ఎనభై రెండువేల ఫొటోలు అంటించాను. వేలు ఎంత కడిగినా బంక వదలటంలేదు. వేలి చుట్టూ ఒక అంగుళం మేర బంక ఒక పొరలా ఏర్పడిపోయింది'' మాటలు ముగించి చూపుడు వేలుతో సిగరెట్టు జేబులోంచి బయటకు లాగేడు.

ఆయన ఘాటల్లో ''రేప్పొద్దున్న పదకొండు గంటలకు!'' అని ఇంతవరకూ దొర్లనందుకు సంబరపడుతూ ఆయన ఎదుట కుర్చీలో కూర్చున్నాను.

''బంక ... '' అంటూ ఆయన ఏదో చెప్పబోయేటంతలో నేను ఆయన మాటలకు అడ్డుపడ్డాను'' సార్! నేను ఈ ఆఫీసు

మహాపురుష లక్షణం

ఎదురింట్లో వుంటున్నాను. మా ఇంటికి ఎదురుగా ఆఫీసు వుండటంవల్ల నా మిత్రులు చాలామంది ఆఫీసు పనులు నాకు అప్పజెప్పేరు. బయట క్యూ చూస్తే చాలా పొడవుగా వుంది! పని తొందరగా అవాలంటే ఏం చేయాలి సార్?'' అన్నాను వినయంగా.

''వెనక వీధిలో 'ఇచ్చట అన్నిరకముల మోటారు వాహనములకు సంబంధించిన ఆఫీసు పనులు చేయబడును' అనే బోర్డుతో ఒక బ్రోకరాఫీసు వుంటుంది. 'అక్కడికి వెళ్ళండి!' అని మేం చెప్పకూడదు మీకు! అక్కడికి వెళ్ళి చేయించుకుంటే పని అరగంటలో అయిపోతుందని అసలు చెప్పకూడదు! అందరూ చెప్పినా నేను మాత్రం అస్సలు చెప్పకూడదు, ఎందుకంటే ఆ బ్రోకరాఫీసు మా బావమరిదిదేకనుక! మీరు ఇక్కడ అసలు కూర్చోకూడదు!'' అన్నాడాయన.

''థాంక్యూసార్!'' అంటూ కుర్చీలోంచి లేచి బయటకు వచ్చేస్తూవుంటే ''చూడండి...'' అంటూ బంకగారు పిల్చేడు.

''ఆ ఫోటోలు ఊడబెరికి అలా టేబిలు మీద వుంచండి!'' అన్నారు.

''ఏ ఫోటోలు ?'' అన్నాను ఆశ్చర్యంగా.

''మీరు వెనక్కు తిరగండి!'' అని నేను తిరగ్గానే ఆరు ఫోటోలని లెక్కబెడుతూ నా ఫేంటు వెనుక భాగం నుండి ఊడబెరికాడాయన!

''మీరు కుర్చీలో కూర్చోబోతూ వుంటే 'బంక' అంటూ చెప్పబోయాను! మీరు విన్నారు కాదు! లైసెన్సుల మీద అంటించటాన్కి ఆరు ఫోటోలకి బంకరాసి రెడీగా కుర్చీలో వుంచేను. మీరు వాటిమీద కూలబడ్డారు!'' అన్నాడాయన.

రుమాలుతో పేంటు వెనుక భాగానికి అంటిన బంక తుడుచుకుంటూ బయటకు వచ్చేను.

అక్కడి నుండి బ్రోకరాఫీసుకు వెళ్ళేను!

అక్కడ ఆఫీసులో ఆయన నన్ను చూడగానే ఎదురుగావచ్చి చేతిలోని కవరు లాక్కొని కాగితాలు బయటకు తీసి 'టాక్సుకి సాదరు పది, రిన్యువల్‌కి సాదరు అయిదు' అంటూ ఎక్కాలు వల్లించినట్లు గబగబా లెక్కకట్టి'' మొత్తం సాదరు అరవై అయిదు రూపాయలు అవుతుంది. డబ్బిచ్చి ఇక్కడే కూర్చోండి' అరగంటలో మీ పని చేయించుకొస్తాను!'' అంటూ నా జేబులోంచి చొరవగా వందరూపాయల నోటు లాగి, ''ఒరే! కుర్రాడా! చూసుకో! ఇప్పుడేవస్తాను!'' అంటూ ఓ కుర్రాడి వంక చూసి; నా కవరూ, డబ్బూ పట్టుకుని హడావిడిగా ఆఫీసు వైపు వెళ్లిపోయాడు.

నేను మంత్ర ముగ్ధునిలా అలాగే వుండిపోయాను అయిదునిమిషాలు!

''అలా కూర్చోండి సార్!'' అంటూ ఆ కుర్రాడు చెప్పటంతో కుర్చీలో కూలబడ్డాను.

అన్నమాట ప్రకారం సరిగ్గా అరగంటలో 'సి' బుక్కులు, లైసెన్సులు ఎదుట పడేశాడు. వందరూపాయల్లో మిగిలిన డబ్బు లెక్కచెప్పి అప్పగించేడు. తిరుపతి గుడి క్యూలో దైవదర్శనార్థం వేలాది ప్రజలు వేచివుండగా, తిన్నగా పాతిక రూపాయల టిక్కెట్టు మీద లోనికి వెళ్లి వచ్చేస్తే ఎలా అన్పిస్తుందో; ఆ క్షణంలో సరిగా నాకు అలాగే అనిపించింది.

విజయగర్వంలో కాగితాలు తీసుకుని బయటకు వచ్చాను.

అంతే ఆ రోజు నుంచే ప్రారంభం!

నేను ఆర్టీవో ఆఫీసులో పనులు క్షణాలమీద చేయించగలవని మా కంపెనీలో అందరికీ తెలిసిపోయింది!

ఆ వారం ఆఖరుకు లెఖ్కకడితే మూడు వందల నలభై రూపాయలు బ్రోకరుకు నేను జేబులోంచి స్వతంతంగా చెల్లించినట్లు తేలింది!!

అప్పుడే నాకు మెరుపులా ఒక ఆలోచన వచ్చింది !!!

ఆ ఆలోచనా ఫలితంగా నా జీవన విధానం మారిపోయింది!

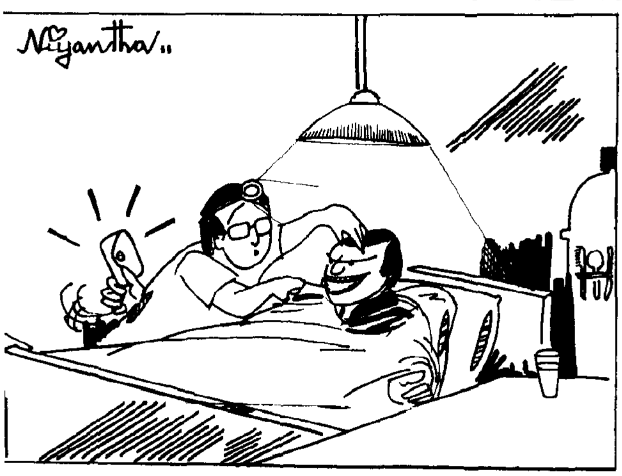

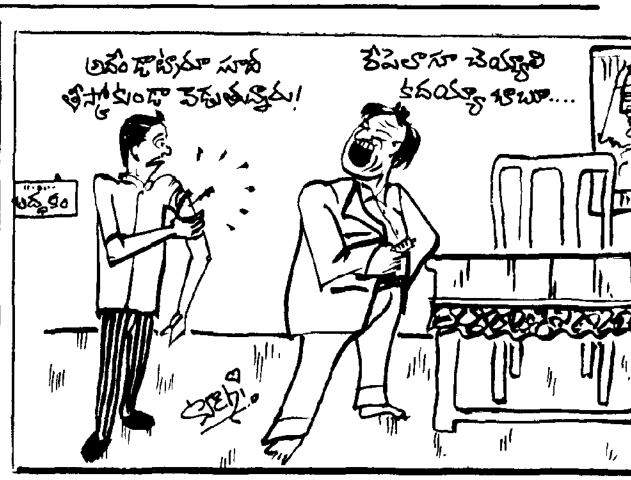

కొత్త గొంతులు

— టి.యల్.కాంతారావు

కవిత్వానికి జీవితానికి — జీవితానికీ, సమాజానికీ—సమాజానికీ దాని సంప్రదాయానికీ ఒక విడదీయరాని బంధం ఎప్పుడూ ఉంటుంది. వ్యక్తి తన చుట్టూ విస్తరించిన సాంఘిక జీవన విధానానికి ఎలియనేట్ అయి ఎప్పుడూ జీవించలేడు; అట్లాగే కవి కూడా. కవి అయినా, రచయిత అయినా జీవితం పట్లా, సమాజం పట్లా ఒక విశ్వాసాన్ని కలిగి ఉంటాడు. ఆ విశ్వాసమే రచనలో అతని దృక్పథంగా వ్యక్తం అవుతుంది. ప్రాపంచిక శ్రేయస్సే కళలకు పరమావధి అనుకుంటే ఈ శ్రేయోమార్గాలు వ్యక్తి వ్యక్తికీ భిన్నంగా కనబడుతూ ఉండటం సర్వసాధారణమైన విషయం. ఈ భిన్నత్వమే కవిత్వంలో అనేక రూపాల్లో వ్యక్తం కావటం, రకరకాల, విమర్శలకు దారితీయటం తెలియని విషయం కాదు.

తెలుగు కవిత్వ చరిత్రలో గురజాడ అప్పారావుగారి ఆవిర్భావం ఒక అద్భుతమైన ఘటన. ఆయనలోనే ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య స్వరూప సాక్షాత్కారం ఆరంభమైంది. హేతువాదం, సంస్కరణవాదం, మానవతావాదం సాహిత్య భూమికలుగా జీవద్భాషా ప్రయోగం ప్రాణ భూతమైన లక్షణంగా గురజాడ సాగించిన సాహిత్య సృష్టి అనంతర కవుల మార్గాన్ని సుగమం చేసింది. అభ్యుదయ కవితోద్యమం ఊపిరి పీల్చడానికి పూర్వం భావకవిత్వం పేరుతో, వ్యక్తిస్వేచ్ఛకు పట్టంకడుతూ కాల్పనిక కవితావేశం తెలుగు నేలను కొన్ని దశాబ్దాలు కవిత్వపరంగా సుసంపన్నం చేసింది.

అభ్యుదయ కవిత్వం పాత విశ్వాసాలను, సంప్రదాయాలను కాదని ఆర్థిక దృక్పథ పునాదిగా, సామ్యవాద వ్యవస్థా నిర్మాణం లక్ష్యంగా, 'శ్రమైక జీవన సౌందర్యమే' ధ్యేయంగా కొన్ని దశాబ్దాలు సాహిత్య చరిత్రను, సామాజిక చరిత్రను శాసించింది. ప్రజలే ప్రాణం అని నమ్మిన సిద్ధాంతం వ్యక్తిత్వపు అస్తిత్వ పోరాటంలో ప్రజలను, వారి సమస్యలను విస్మరించి ఊహాలోకాల్లోకి, వ్యక్తిగత అధికార, అహంకారాల్లోకి ప్రయాణించి క్రమక్రమం క్షీణత్వంలో పరాకాష్టకు చేరుకుంటున్న సమయంలో, జాతి యావత్తూ మగతనిద్రలో జోగుతున్న కాలంలో, ఉద్యమాలు నీరసించి నిస్తేజ ప్రవృత్తి సమాజ సమస్తాంగాల్లోనూ వ్యాప్తిచెందిన కాలంలో దిగంబర కవులు ఒక కూటమిగా ఉద్యమించటం జరిగింది. ఆదిలో వారిది వ్యక్తివాదమైనా, శూన్యవాదమైనా, నిరాశావాదమైనా వారిచ్చిన షాక్ ట్రీట్‌మెంట్ మాత్రం తెలుగు కవిత్వాన్ని ఒక ఊపు ఊపింది. సమాజం మారాలనే తపనతో, వేదనతో, దుఃఖంతో, ఆవేశంతో కవిత్వం రాస్తున్నప్పుడు, ఈ సమాజంపై నున్న కసిని కవిత్వంలో ప్రదర్శించేటప్పుడు కొన్ని అశ్లీల పదాలు దొర్లవచ్చు. అంతమాత్రంలో దిగంబర కవుల్లో కవిత్వాంశ లేదని కొట్టిపారవెయ్యటం ఆనాటి విజ్ఞులకుగాని, ఎప్పటికీ ప్రాజ్ఞులుగానే మిగిలిపోదామనుకునే వారికిగాని మంచిదికాదని

ముగింపు

ఆనాడూ, ఈనాడూ కూడా చాలామంది భావించారు. 1965 తరువాత తెలుగు కవిత్వం తిరిగిన అనేక మలుపులలో దిగంబర కవులు నిర్వహించిన చారిత్రిక పాత్ర విస్మరించ రానిది.

1965 నుంచీ వచ్చిన ఆధునిక తెలుగు కవులలో కొంతమందిని మాత్రమే ఈ 'కొత్త గొంతులు' శీర్షికక్రింద ఆంధ్రసచిత్ర వారపత్రికలో పరిచయం చెయ్యటం జరిగింది. ఆనాటినుంచీ దిగంబర కవిత్వం, పునరుజ్జీవనం పొందాలనే తపనతో వచ్చిన అభ్యుదయ కవిత్వం, జాతీయభావం భూమికగా, వ్యక్తి వికాసం ఆత్మిక లక్షణంగా వచ్చినా చేతనావర్త కవిత్వం, కవిత్వంలో రాజకీయ వాసన వుండ కూడదనే భావంతో వ్యక్తి అనుభూత ప్రధానంగా వచ్చిన కవిత్వం, అంత్యమంగా కల్లోల నక్సల్బరీ దశాబ్దంగా పేర్కొంటూ వచ్చిన విప్లవ కవిత్వం, ఇదికాక మార్మికవాద, అస్తిత్వవాద, ప్రతీకవాద సమిశ్ర కవిత్వాలు—ఇవన్నీ ఈ అతి తక్కువకాలంలో తెలుగు పాఠకులను ప్రభావితులను, దిగ్భ్రాంతులను కూడా చేశాయనటం ఆశ్చర్యంకాదు.

రచనచేసే ఏ ఒక్కడూ తాను చదువుకొనడానికి మాత్రమే రచన చెయ్యడు. కనుక రచనాసృష్టి వైయక్తికమే అయినా దాని అనుభవం సామాజికం. ఏ ఒక్కడూ మరొకడిలా రాయడు; వాడు వాడిలాగానే రాస్తాడు. మరొడిలా రాస్తే ప్రతిధ్వనే అవుతుందిగాని ధ్వనికాదు. అలా అని ఇటీవల వచ్చిన ఒక 'సేనా ఉద్యమం బుజువు చేసింది. అదొక ఉద్యమంగా భావించి దాన్లో ప్రవేశించిన యువకులు కొందరు ఆ పద్యకవితా విరాట్ స్వరూపానికి దిష్టిబొమ్మలుగా మిగిలిపోవటం తెలుగు కవిత్వ పాఠకులకు తెలియని విషయం కాదు.

సృజనాత్మక సాహిత్యంలో భిన్నత్వం ఉన్నట్లుగానే విశ్లేషణాత్మక సాహిత్యంలో కూడా భిన్నత్వముంటుంది. సమకాలీన కవిత్వం మీద ఏకాభిప్రాయం కలిగిన సమీక్షకులు; విమర్శకులు ఏ కాలంలోనైనా చాలా తక్కువ మంది ఉంటారు. అసలు ఉండకపోవటం కూడా కద్దు. మార్క్సిజం యొక్క అభిమానిని మాత్రమే నేను. నా ఈ పరిచయ కార్యక్రమంలో ఈ అభిమానం స్పష్టంగా కనపడినా, ఈ తరంలో వచ్చిన కవులలో కొంత మందిని వారి వారి మార్గాల్లోంచే పరిచయం చెయ్యడానికి ప్రయత్నించాను. ఎంతైనా జీవలక్షణం బహిర్గతం కాక మానదు గదా!

ఇంకా ఈ తరంలో అనేక మంది కవులు కవితా వ్యవసాయాన్ని సాగిస్తున్నారు. వారందరినీ ఈ శీర్షిక క్రింద పరిచయం చెయ్యలేక పోయినాను. వారి కృషిని, ప్రతిభను, కవితా శక్తిని తక్కువగా అంచనా కట్టడం కాదు. మిత్రులెందరో ఉత్తరాలు రాశారు. వారికి నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు.

1983 జనవరి మాసం నుంచీ ఇప్పటివరకూ ఈ శీర్షికను ప్రచురించిన ఆంధ్రసచిత్రవారపత్రికకు కృతజ్ఞుణ్ణి. ★

మహాపురుష లక్షణం

అంతే! పదిహేను వందల రూపాయలు నెలకు తెచ్చుకునే నా ఉద్యోగానికి రాజీనామా జేసేను!

ఇదంతా ఆరు నెలల క్రిందటి సంగతి !!!

ప్రస్తుతం మీరు మా యింటికి వస్తే వీధి గదికి ఒక బోర్డు వేలాడుతూ కన్పిస్తుంది. ''ఇచ్చట ఆర్. టి. వో. ఆఫీసుకి సంబంధించిన అన్ని పనులూ సరసమయిన ధరలకు చేయబడును'' అని దానిమీద వ్రాయబడి వుంటుంది.

''బంగారం లాంటి కంపెనీ ఉద్యోగం వదులుకుని ఆఖరుకు బ్రోకరు ఉద్యోగం ప్రారంభించేవా? ఇదేం బంగారం షాపు అనుకున్నావా, నమ్మినవాళ్ళని దోచుకు తినటానికి?'' అని నా మిత్రులు, శ్రేయోభిలాషులు ఇప్పటికీ నన్ను మందలిస్తూనే వున్నారు.

అయితే ఆ ఉద్యోగంకన్న ఈ బ్రోకరు పని ఎంత లాభసాటిగా వుందో వాళ్ళకేం తెలుసు ?!

'ఉద్యోగం పురుష లక్షణం' అన్నారు పెద్దలు! నేను కాదనను!

ఈ బ్రోకరు పని 'మహా పురుష లక్షణం!' అంటాను నేను !!

కాదనేవాళ్ళను నా దగ్గరకి తీసుకురండి! వివరిస్తాను వాళ్ళకి !!! ★

గమనిక

''ఈ కథలో పాత్రలు, స్థలాలు, సన్నివేశాలు కేవలం కథా సౌలభ్యం కోసం ఎన్నుకొన్నవి. ఎవరినీ, దేనినీ కించపరచే ఉద్దేశ్యంతో కాదు.'' — రచయిత